

Ny Forskning i Grammatik

Titel:	Koncessive/adversative sætningskomplekser i spansk En grammatisk analyse af konnektorfunktionen	
Forfatter:	Johan Pedersen	
Kilde:	C. Bache, L. Heltoft & M. Herslund (red.). <i>Ny Forskning i Grammatik</i> 6, 1999, s. 285-308	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive	

© Forfatterne og Odense Universitetsforlag 1999

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af *Ny Forskning i Grammatik* (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Koncessive/adversative sætningskomplekser i spansk

En grammatisk analyse af konnektorfunktionen

Johan Pedersen

1. Indledning

Komplekse sætninger med koncessiv/adversativ betydning tilhører en stor uhomogen gruppe af komplekse sætninger, som på den ene side implicerer bestemte logiske relationer (Skytte 1997: 162) og på den anden side en syntaktisk relation, der kanonisk analyseres som underordning versus sideordning:

- (1a) El frío era intenso, **aunque** hacía sol [kulden var intens, selvom solen skinnede]
- (1b) H hacía sol, **pero** el frío era intenso [solen skinnede, men kulden var intens]

Konstruktioner af typen (1a/b) implicerer tydeligvis en tæt semantisk sammenhæng, men behandles principielt særskilt med henvisning til de syntaktiske kriterier. Det er der for så vidt intet at indvende imod, idet man vil kunne argumentere for at skelne skarpt mellem det syntaktiske og det semantiske niveau i den komplekse sætning (fx Narbona 1989/1990). Problemet er blot, at det ud over den semantiske sammenhæng også er vanskeligt konsekvent at opretholde en rent syntaktisk opdeling, der bygger på distinktionen mellem underordning og sideordning, da de prøver man typisk anvender sjældent viser entydighed.¹

I mit phd-projekt forsøger jeg med en kognitiv tilgang² at vise, at komplekse sætninger af denne type har en helt særegen semantisk/

---

1 Fx Coordinate Structure Constraint (Ross 1967). Cf. Deane 1992.

2 hvor der i princippet ikke skelnes mellem den semantiske og den syntaktiske sprogstruktur.

syntaktisk struktur, som er kodet i forbinderen/konnektoren. Den sproglige konneksion defineres kognitivt som et 'link'. Et 'link' har samme struktur som den matematiske funktion og kan defineres matematisk/kognitivt som tilstedeværelse af konceptuel dependens: X er dependent i forhold til Y mht. X's konceptuelle værdi: $X = f(Y)$. Jf. Deane 1992: 61f. I den forstand implicerer enhver sproglig konstruktion en række 'links'. På det grundlag definerer jeg en konnektor generelt som en sproglig størrelse, der har som primær funktion at etablere et 'link' mellem andre sprogenheder. Til sammenligning opfattes prædikatorfunktionen, dvs. det at være relationel kerne i opbygningen af en kompleks sproglig enhed, som værende verbalets basale funktion. Verbet har således konnektorens basale egenskaber, mens det omvendte ikke nødvendigvis er tilfældet. Formålet med denne artikel er at vise principperne for en sådan kognitiv analyse af konnektorfunktionen i komplekse sætninger af typen (1a/b) og at relatere den dels til Erik Hansens analyse af ledsætningerne i den seneste SHF-publikation (Hansen 1998), og dels til bestemte dele af valensgrammatikken.

2. Komplementerende funktion og prædikatorfunktion

Erik Hansen kategoriserer ledsætningerne på grundlag af Diderichsens skelnen mellem eksplikative og implikative ledsætninger (Hansen 1998):³

Eksplikative ledsætninger: oversætningen er inkomplet. Komplementeres af ledsætningen.

Implikative ledsætninger: ledsætningen er semantisk inkomplet. Komplementeres af fællesleddet.

Neutrale: hverken eksplikative eller implikative.

(2a) - (2c) eksemplificerer prototyperne i en sådan kategorisering:

- (2a) Pretenden **que** dimita el presidente (eksplikativ) [de ønsker, at præsidenten skal gå af.]
- (2b) Nos preocupaba la opinión **que** expuso el delegado (implikativ) [vi var bekymrede over den holdning, den delegerede gav udtryk for] (Alarcos 1995: 313)

3 Erik Hansen foreslår en revideret terminologi, idet han argumenterer for at betegnelserne ekspletive og impletive ledsætninger bedre svarer til hans analyse (Hansen 1998: 20)

- (2c) El frío era intenso, **aunque** hacía sol (neutral) [kulden var intens, selvom solen skinnede]

Skema 1

	<i>Eksplikativ</i>	<i>Implikativ</i>	<i>Neutral</i>
<i>Substantivisk</i>	(a)		
<i>Adjektivisk</i>		(b)	
<i>Adverbiel</i>			(c)

Erik Hansen 1998

Det følgende er således bl.a et forsøg på at belyse den status, kategorien neutral har i Erik Hansens inddeling af ledsætningerne, med særligt henblik på forbinderens (i det følgende Q) rolle, og med en markant anden tilgang end sædvanligt. I første omgang forekommer det mig naturligt, at en kognitiv tilgang stiller spørgsmålet, om vi i stedet for neutrale ledsætninger hellere burde operere med neutrale sætningskomplekser, der ikke i udgangspunktet er begrænset til at omfatte underordningsstrukturen, cf. (1a/b). Desuden er det min arbejdshypotese, at dette "neutrale sætningskompleks" konstrueres prædikativt med forbinderen som prædikator og de to sætningsenheder som argumenter – i princippet som en divalent præpositionel eller verbal prædikation, blot med en anden leksikalsk struktur, herunder en anden valensstruktur. Jeg vil i et senere afsnit præcisere, hvad jeg forstår ved, at en konnektor fungerer som prædikator.

Bemærk at den forbindende partikel (Q) *que* i (2a/b) på forskellig måde formidler komplementeringen af hhv. oversætningen og ledsætningen. Q fungerer altså her komplementerende – ikke ved selv at fylde ud, men i kraft af at den markerer eller henter den størrelse, der skal fylde ud. I de neutrale ledsætninger, jf. (2c), der hverken er eksplikative eller implikative, medvirker Q til gengæld ikke i nogen form for komplementering af oversætning eller ledsætning. Q har således en særlig status i disse ledsætninger. Jeg vil tentativt generalisere denne iagttagelse til at gælde for forbindere generelt: en konnektor Q er $\pm$ komplementerende ($\pm$ komp), typisk i forholdet mellem to sætningsenheder:

A Komplementerende funktion: Q etablerer et 'link' ved at markere det argument, der skal udfylde en ufuldstændig prædikation⁴, eller Q markerer en ufuldstændig prædikation, og udfylder hullet med fællesleddet. Typisk *que*, jf. (2a/b).

Cuando/como/donde indleder i spansk adverbielle bisætninger, typisk med implikativ og/eller eksplikativ funktion⁵, jf. *da/når/som/hvor* i dansk (Hansen 1998: 16). De er dermed komplementerende, men kan, pga. deres lexikalske indhold, samtidig beskrives som prædikatorer. De er altså eksempler på kombinationen [+prædikativ; +komplementerende], jf. (3) - (5):

- (3) Yo lo hice **cuando** me avisaste [jeg gjorde det, da du gjorde mig opmærksom på det]
- (4) Puso el cuadro **donde** había más luz [han hængte billedet op, hvor der var mest lys]
- (5) Tratadlo **como** se merece [behandl ham, som han har fortjent]. Alarcos 1995: 358.

B Ikke-komplementerende funktion: I de neutrale sætningskomplekser fungerer Q, fx *si* (= hvis), som vi tentativt har tilskrevet en prædikator-funktion, ikke-komplementerende, idet Q i stedet bygger en konnektiv struktur (=link) op omkring sig selv som prædikator. Sætningskompleksets betydning organiseres hermed omkring tre sætningsprædikater: *verbum1*, *verbum2* og Q. På den anden side kan man let forestille sig andre kodede 'links', hvor konnektoren hverken er komplementerende eller har prædikator-funktion. Eksempelvis er det hyppigt anvendte udtryk *es que* (det er sådan at...), som typisk indleder en forklaring, eksempel på kombinationen [÷prædikativ; ÷komplementerende]:

4 Der ikke behøver at være verbal, men også kan være af adjektivisk (den misforståelse at ...), eller adverbial (... så sent at ...) karakter, cf. Hansen 1998: 15.

5 I spansk grammatiktradition repræsenterer disse egentlige adverbielle bisætninger (adverbiale: *propias*) overfor de øvrige (adverbiale *impropias*). Argumentet for denne skelnen er, at de førstnævnte kan substitueres med tilsvarende tids-, mådes- og stedsadverbier, mens de sidst nævnte ikke kan. Jeg mener imidlertid ikke, at denne skelnen siger særlig meget om den adverbielle ledsætning, idet substitutionen jo faktisk er mulig i langt de fleste tilfælde; adv. *impropias* substitueres blot med adverbialsyntagmer i stedet for adverbier. *Como* optræder med både komp. (måde) og -komp. (fx kausal eller betingende) funktion.

- (6) Ya me he enterado del asunto. **Es que** he leído este artículo.
 [Nu har jeg sat mig ind i sagen. Det er sådan, at jeg har læst denne artikel]

3. Konnektoren: Q-prædikator eller Q-operator

Jeg forestiller mig altså, at konnektoren Q som basal funktion etablerer en link-struktur og derudover virker i to dimensioner:

- A) Fungerer $\pm$ komplementerende.
 B) Fungerer $\pm$ prædikativt.

Typisk vil det så gælde, at den "ikke-neutrale" Q-funktion (fx *que*) er ikke-prædikativ og komplementerende, cf. (2a) og (2b), mens den "neutrale" Q-funktion (fx *aunque* eller *pero*) er prædikativ og ikke-komplementerende, cf. (2c):

Skema 2

Q-Link	+ Komp	- Komp
+ Prædikativ		Aunque
- Prædikativ	Que	

En sådan tilgang er et bud på Q's særlige "neutrale" status i konstruktioner, der hverken er eksplikative eller implikative (f.eks. *aunque* = selvom sammenlignet med *que* = at/som). Betegnelsen "neutral konnektor" er imidlertid uheldig, idet man ofte anser, hvad der i så fald skulle være de "ikke-neutrale", fx *que*, for i en vis forstand at være semantisk neutrale. Jeg betragter alle 4 kombinationer i skemaet ovenfor som konnektor-funktioner, i den forstand at de repræsenterer forskellige former for Q-link. De tilsvarende sproglige størrelser, der har etableringen af disse Q-links som primære funktioner, vil jeg benævne **konnektorer**. Denne opdeling af konnektorfunktionen indebærer tydeligvis, at konnektorer ikke udgør en homogen kategori. På grundlag af konnektorens $\pm$ prædikative egenskaber, vil jeg således skelne mellem **Q-prædikatorer** og **Q-operatorer**:

Skema 3

Konnektor(Q)	+ Komp	- Komp
Q-prædikator	Como	Aunque
Q-operator	Que	Es que

En Q-prædikator defineres som en konnektor, der bygger sit 'link' op omkring sig selv som prædikator, typisk med andre prædikationer som argumenter. En Q-operator defineres som en konnektor, der etablerer et 'link' mellem andre prædikationer, uden selv at fungere som prædikator. Såvel Q-prædikatoren som Q-operatoren kan være $\pm$ komplementerende. Det er ikke blot de komplementerende Q, der, som vi har set, kan have såvel prædikator som operatoregenskaber, men også ikke-komplementerende Q har prædikator- og/eller operatoregenskaber – og det er en vigtig pointe. Bemærk nemlig, at operatorfunktionen her skal opfattes som værende konnektorens basale funktion: Q etablerer et 'link' mellem andre prædikationer. Dvs., en Q-prædikator har Q-operatorens basale egenskaber, mens det omvendte ikke er tilfældet.⁶

Jeg vil herefter præcisere, hvad det indebærer at opfatte Q som prædikator. Dernæst vil jeg argumentere for ovenstående synspunkt gennem en kognitivt funderet analyse af koncessive/adversative Q-prædikatorer med den prototypiske '+ præd/- komp' konnektorfunktion.

4. Det fundamentale argument (p)

Efter Michael Herslunds opfattelse af verbalvalensen er ét argument (objekt eller intransitivt subjekt) fundamentalt og prædikatkonstituerende, mens et andet (subjekt) er konstituerende for prædikationen

6 Denne analyse af konnektorfunktionen peger på, at en lang række komplekse indledere i spansk, fx *con la esperanza de que* (med det håb at ...), eller *a causa de que* (af den årsag at ...), som på forskellig måde adskiller sig fra Q-prædikatoren, måske netop skal analyseres som ikke-komplementerende operatorer med visse prædikator-egenskaber. De udgør nærmest et åbent inventar af konnektorer med en næsten uendelig variation i link-betydningen, der ikke lader sig kategorisere på samme måde som Q-prædikatorens betydning; og desuden indgår de ikke som Q-prædikatoren i et system af alternerende syntaktiske konstruktioner, jf. nedenfor. Se også Gaston Gross' analyse af disse indledertyper (Gross 1988).

og dermed afgørende for, at der kan dannes en proposition (Herslund 1995). I det følgende vil jeg overføre dette princip på Q-prædikatorens valensstruktur. For den transitive Q-prædikator betyder det, at vi kan opfatte det sætningsargument, der følger efter Q (dvs. p) som fundamentalt, og dermed prædikatkonstituerende, mens det andet argument (q) er konstituerende for sætningskompleksets Q-prædikation:

- (7a) **aunque** (??)
 (7b) ... **aunque** hacía sol (p=Q's syntaktiske prædikatelement, ufuldstændig prædikation)
 (7c) El frío era intenso (=q), **aunque** hacía sol, (fuldstændig prædikation)

Bemærk at q-argumentet er nødvendigt, for at vi kan tale om et sætningskompleks, hvorimod det ikke er nødvendigt for at etablere den konnektive mening: årsagen, følgen, koncessionen, tilføjelsen, alternativet etc. En af grundideerne i denne fremstilling er, at Q som transitiv prædikator har syntaktisk valens til argument-funktionerne *kerne* og *periferi*:

- (8a) El frío era intenso (q), **aunque** hacía sol (p) [Kulden var intens, selvom solen skinnede]
 p konstrueres som *periferi* for q, der er *kernen* i udsagnet.
 (8b) **Hacía** sol (q), **pero** el frío era intenso (p) [Solen skinnede, men kulden var intens]
 p konstrueres som *kerne* på baggrund af *periferien* q.

Tilsvarende er subjekt-objekt basale valensrelationer i den simple sætning, hvor vi også har de grammatiske relationer kerne-periferi, kerne-satellit, 'on stage'-'setting' osv., bare ikke som valensrelationer i traditionel forstand. Spørgsmålet er nu, om der med denne tilgang er et analogt forhold mellem Q-prædikationen og den verbale prædikation. En direkte analogi ville betyde, at Q's fundamentale argument, dvs. det umiddelbart efterfølgende sætningsargument p, konsekvent skulle tilskrives enten 'kerne'- eller 'periferi'-funktionen, svarende til at objektet er det fundamentale argument i den transitive sætning. Og så ville vi have en simpel markering i ordstillingen af de to sætningers indbyrdes grammatiske status; ud fra en traditionel tilgang svarende til

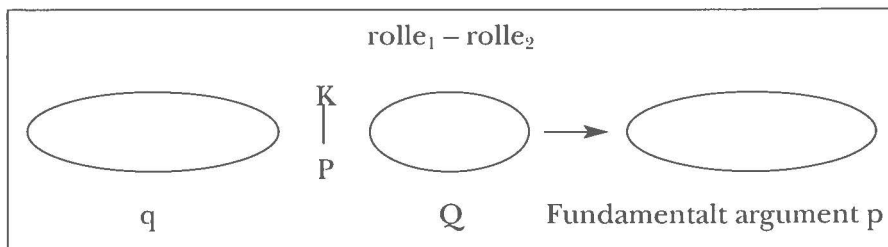
en entydig sammenhæng mellem, hvad vi her har defineret som fundamentalt argument og underordnet sætning. Det synes ikke at være tilfældet, som det fremgår af (8). I både (8a) og (8b) indleder Q det fundamentale argument, men i (8a) konstrueres dette som 'periferi', mens det i (8b) konstrueres som 'kerne' i Q-prædikationen (i princippet svarende til distinktionen mellem side- og underordning). Der er snarere tale om en analogi på et mere abstrakt analyseniveau. Den grammatiske kodning i Q-prædikationen er, i modsætning til bøjning og ordstilling i verbalprædikationen, mindre specifik og bestemmer ikke de grammatiske funktioner, men udpeger blot, hvilket argument der skal opfattes som det prædikatkonstituerende, og hvilket der skal opfattes som det prædikationskonstituerende. I verbalprædikationen forholder det sig anderledes: her kodes mere specifikt de grammatiske funktioner, der så er $\pm$ fundamentale. Man kan derfor sige, at Q-prædikaten i ordstillingen indikerer grammatisk, hvor stærkt argumentet er knyttet ("linket") til prædikator, mens de grammatiske relationer (kerne-periferi) kodes leksikalsk som en bestemt funktionstilskrivning i det fundamentale argument. Dvs., i Q-prædikationen, som den opfattes her, ser der ud til at være en anden og løsere sammenhæng mellem det $\pm$ fundamentale argument og de grammatiske funktioner, simpelt hen fordi det er dependensforholdet ("link"-forholdet) mellem argument og prædikator, der kodes grammatisk (dvs. for hele Q-prædikator kategorien). I verbalprædikationen er det derimod de specifikke grammatiske funktioner/relationer, der kodes grammatisk, og det implicerer så også et dependensforhold mellem de enkelte argumenter og prædikator.

Q er, som vi har set, normalt divalent, men kan også være monovalent. I den intransitive konstruktion er det fundamentale argument både prædikatkonstituerende og prædikationskonstituerende, ligesom i verbalprædikationen (Herslund 1995). Svarende til at de grammatiske funktioner behandles på en bestemt måde i verbalprædikationens transitive og intransitive konstruktioner, behandles prædikatortilknytningen, som forventet, forskelligt i Q-prædikationens transitive og intransitive konstruktion. I den transitive konstruktion er der behov for at kode argumenternes $\pm$ fundamentale status (i ordstillingen), hvori- mod dette forhold er givet i den intransitive konstruktion (fri ordstilling). I Q-prædikationen i spansk har vi altså funktionerne *kerne* og *pe-*

Som foreløbig model kan vi opfatte den lexikalske tilskrivning af de grammatiske funktioner kerne (K), Periferi (P) og Q-roller (rolle₁, rolle₂) som bestemte værdier i to dimensioner af Q-prædikatorens valens:

Fig. 1 Tilskrivning af grammatisk funktion og Q-roller.

Den lexikalske tilskrivning af de grammatiske funktioner Kerne(K) og Periferi(P) til det fundamentale argument er flexibel sammenlignet med den tilsvarende funktions-tilskrivning i verbalprædikationen, hvor funktionerne, som vi har set, er kodet grammatisk i bøjning/ordstilling. Dette aspekt er vigtigt, fordi det åbner op for den noget usædvanlige analyse, at den tilføjede sætning (= det fundamentale argument p) skulle kunne tilskrives den grammatiske funktion 'kerne', i forhold til q som 'periferi'. De syntaktisk-semantiske alternationer nedenfor vil vise, hvad der ligger i denne flexibilitet. Det er her afgørende for at følge argumentationen, at man i eksemplerne udelukkende fokuserer på Q-prædikationen, og ikke på det endelige betydningsresultat, der i sidste ende bestemmes i samspillet mellem verbalprædikationer og Q-prædikationen i den komplekse sætning. Parafraaserne repræsenterer således ikke den endelige betydning i den komplekse sætning, men er blot Q-prædikatets bidrag.⁸

Hvis vi går ud fra, at Q i de komplekse sætninger, vi her undersøger, har en prædikator-funktion, der i en vis forstand er analog med verbets syntaktiske og semantiske funktioner, vil valget af Q afspejle be-

8 Herefter symboliserer p det fundamentale argument i Q-prædikationen, og q det andet argument.

stemte syntaktisk-semantiske alternationer.⁹ (10) - (14) er eksempler på dette.

Valget af Q afspejler et skift i tilskrivningen af grammatisk funktion (kerne/periferi):

- (10a) Llevamos impermeable **porque** está lloviendo (p konstrueres som periferi for q, der er kernen i udsagnet). [Vi har regntøj på, fordi det regner]
- (10b) Luis no fuma ya, **pues** se lo ha prohibido el médico (q konstrueres som periferi for et ræsonnement, der er centreret i p). [Luis ryger ikke mere, for lægen har forbudt ham det]
- (11a) Sabía que era una estatua de mucho valor, **aunque** no se lo decía a nadie. (p konstrueres som en periferi, hvor der korrigeres for bestemte argumentatoriske forventninger, der skabes i udsagnets kerne, q). [Han vidste, at det var en meget værdifuld statue, men alligevel sagde han det ikke til nogen]
- (11b) Sabía que era una estatua de mucho valor, **pero** no se lo decía a nadie. (på baggrund af hvad der bliver sagt i periferien q, hvor der skabes bestemte argumentatoriske forventninger, korrigeres for disse i p, der konstrueres som kerne). [Samme oversættelse]

Rolleskift i tilskrivningen af Q-roller:¹⁰

- (12a) Ahora podemos salir, **pues** ya no llueve tanto (p angiver årsag). [Nu kan vi gå ud, for det regner ikke så meget]
- (12b) Ahora no llueve tanto, **conque** ya podemos salir (p angiver følge)

Valget af Q afspejler et skift i tilskrivningen af grammatisk funktion (kerne/periferi) og Q-roller:

⁹ Se også gennemgangen af en række syntaktiske alternationer i forbindelse med verbalprædikationen i Herslund 1997.

¹⁰ Distributionen af Q-roller i den transitive konstruktion er normalt entydigt kodet i Q-prædikatoren, cf. Pedersen 1997, men enkelte Q-prædikatorer, fx aunque, cuando, tillader rolleskift.

- (13a) Se puso a llorar, **porque** le pegaron los niños (q, p konstrue- res som hhv. kerne/følge og periferi/årsag). [Han gav sig til at græde, fordi børnene slog ham]
- (13b) Le pegaron los niños, **así que** se puso a llorar (q, p konstrue- res som hhv. periferi/årsag og kerne/følge).

Transitiv/intransitiv konstruktion:

- (14a) Hacía sol, **pero** el frío era intenso (transitiv). [solen skinnede, men kulden var intens]
- (14b) ...pero el frío era intenso (ufuldstændig prædikation)
- (14c) Hacía sol. **Sin embargo** era intenso el frío (intransitiv)
- (14d) **Sin embargo** era intenso el frío (fuldstændig prædikation)

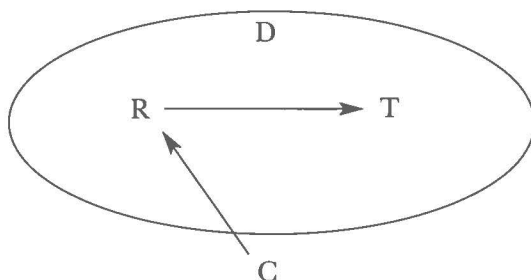
Jeg vil nu prøve at vise, hvordan man med en kognitiv tilgang vil kunne analysere disse konnektorer som Q-prædikatorer i konstruktioner, hvor den simple sætnings kerne-periferi relation¹¹ lexikaliseres i en valenskerne på et andet (diskursivt) niveau i den sproglige organisering. Q skal altså herefter opfattes som en relator i kognitiv forstand. Teoretisk er analysemodellen dels baseret på figur-grund distinktionen, og dels på en videreudvikling af Langackers *reference point model*, som han navnlig har anvendt i sin analyse af 'possession' (Langacker 1993). Desuden har han argumenteret teoretisk for, at den konceptuelle struktur, der er relateret til de klassiske konstituenten, kun udgør en (privilegeret) del af, hvad vi må opfatte som syntaktisk struktur i kognitiv forstand, og at der indgår andre konceptuelle grupperinger, fx i forbindelse med den referentielle organisering (Langacker 1997; Pedersen 1998).

6. Relativ prominens og reference punkt

Reference modellen repræsenterer en skematisk konceptualiseringsmekanisme, der lægger bestemte restriktioner på den sproglige processing.

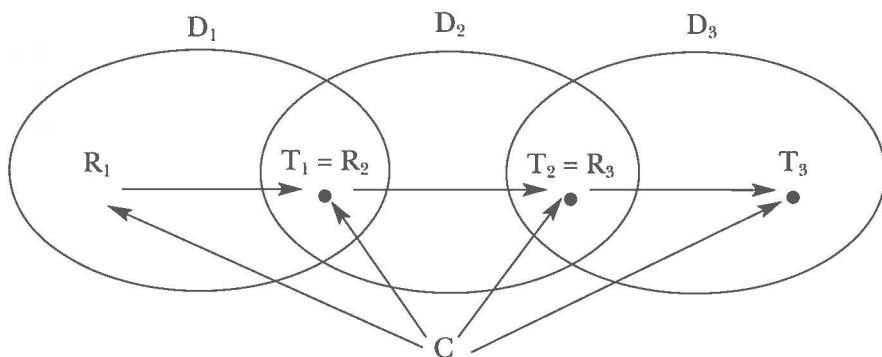
¹¹ I princippet svarende til 'core-periphery' relationen (Foley & Van Valin 1984), 'nucleus-satellite' relationen (Dik 1989), og 'on stage-setting' relationen (Langacker 1991).

Fig. 2 Reference point model

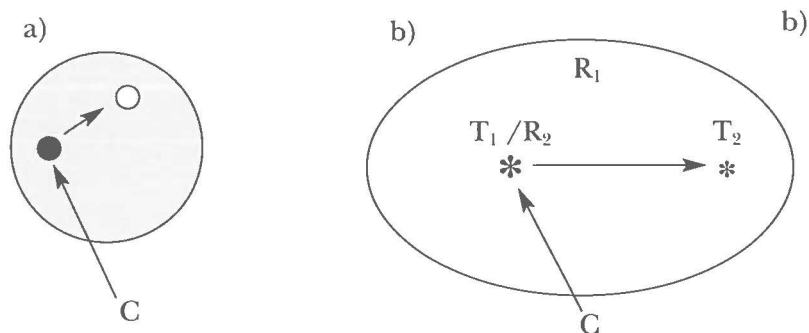
C er den der konceptualiserer, R er et reference punkt, T er målet ('target'), og ellipsen D repræsenterer en abstrakt entitet, 'the dominion', som er defineret som et konceptuelt område, hvortil et specifikt reference punkt giver adgang til at konceptualisere. I figur 3 har jeg vist, hvordan man kan forestille sig en dynamisk udgave af modellen:

Fig. 3 Referencekæden

Med følgende stjernemodel har jeg forsøgt at illustrere, hvorledes figur-grund-distinktionen og den dynamiske reference punkt model kan integreres:

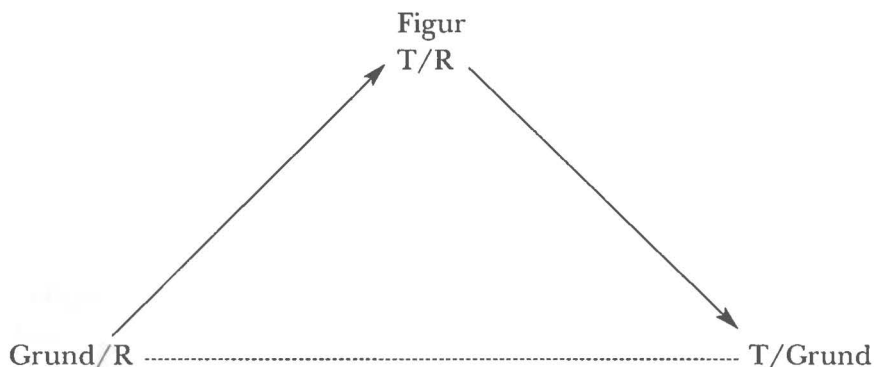
Fig. 4 Stjernemodellen

En stjerne lyser op (a = sort prik; b = stor stjerne) på himmelen på en baggrund (a = grå baggrund), der således er 'grund' og 'referencepunkt' (R_1) i konceptualiseringen af stjernen, hvor denne fremtræder som 'figur' og 'endepunkt/target' (T_1). Men vi kan også bruge denne stjerne (figur) som referencepunkt (R_2), når vi skal lokalisere og identificere (dvs. skabe mental kontakt med) et andet himmellegeme (T_2), der således er 'grund' i forhold til 'figur' i en anden forstand, nemlig som hvad vi kan opfatte som en sekundær figur.¹² Vi får således følgende kognitive analysemodel, der er motiveret i stjernemodellens simulering af bestemte basale kognitive processer: figur-grund distinktionen og reference punkt organiseringen.

¹² Sml. objektet som *secondary target* i Langackers terminologi.

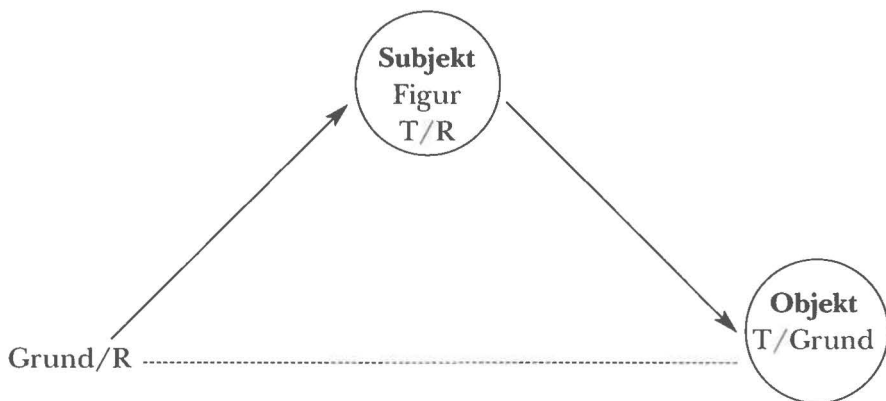
Fig. 5 Analysemodel

Ideen er nu at det er samspillet mellem figur-grund distinktionen og den referentielle organisering, der bestemmer sammenhængen mellem grammatisk funktion og semantiske roller i en prædikators valensstruktur. Hvad vi fx konstruerer som 'subjekt'(figur) og 'objekt'(grund) svarer typisk til hhv. 'agent' og 'patient'. I modellen er denne sammenhæng repræsenteret som en 'figur/R-grund/T' relation. Tilsvarende vil det så gælde, at vi i forbindelse med Q-prædikationen fx vil konceptualisere et kausalt og et konsekutivt element som hhv. 'reference punkt R' og 'endepunkt T'. Her vil den relative prominens (figur/grund) afhænge af Q's tilskrivning af grammatiske funktioner ('kerne'/'periferi'). Den kognitive analyse af Q-prædikatoren vil netop tage udgangspunkt i Langackers helt centrale analyse af subjekt-objekt relationen som en figur-grund relation, hvor objektet som 'grund' har status af at være, hvad Langacker kalder *secondary trajector*, en slags sekundær figur (Langacker 1991). Denne analyse vil i min analysemodel have flg. repræsentation:

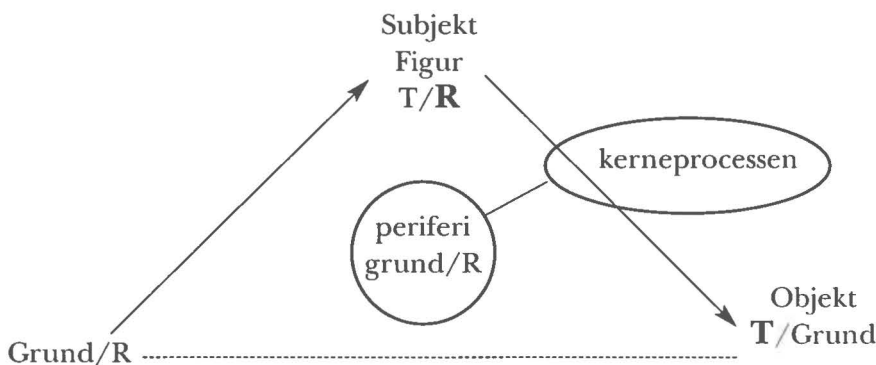

Fig. 6

(15) **Pedro se comió un helado** [Pedro spiste en is]

Bemærk at en valensrelation i modellen repræsenteres som en relation mellem to af modellens tre ben. Kerneprocessen (svarende til hvad Langacker kalder 'on stage'), eller bare kernen, i den simple sætningens verbalprædikation består altså af sådanne valensrelationer. 'Kerne-periferi' i forbindelse med en verbalprædikation, svarende til 'on stage-setting' hos Langacker, analyseres her som en relation mellem en valensrelation og grunden i øvrigt:

Fig. 7

(16) **Pedro se comió un helado a pesar del frío** [... på trods af kulden]

Bemærk at man i den simple sætning ofte har en periferi-relation af denne type. Strukturen vil normalt ikke give mulighed for at konstruere kerne-periferi alternationer af den type, som jeg har vist er typisk for den komplekse sætning. En selvstændig kerne-periferi prædikation vil til gengæld give denne mulighed.¹³

7. Nuklearisering

Der etableres en selvstændig prædikation, hvis kerne-periferi relationen konstrueres som en valensrelation på linie med subjekt-objekt relationen, og dermed som en kerneprocess, centreret omkring en særlig prædikator med en særlig valensstruktur. Jeg vil kalde en sådan omstrukturering af kerne-periferi relationen for en **nuklearisering**. Den prædikative konnektorfunktion kan vi nu definere som en nukleariseret kerne-periferi relation. Nukleariseringsprincippet er illustreret i figur 8 som en omorganisering af kerne-periferi relationen fra at etableres mellem periferi og kerneprocess i verbalprædikationen, til at etableres som en valensrelation (figur-grund) med Q som prædikator, jf. figur 5 og 7. Den store cirkel med fed markerer det fundamentale argument p:

(16) Pedro se comió un helado, **a pesar del frío**

(17) Pedro se comió un helado, **aunque** hacía mucho frío

q

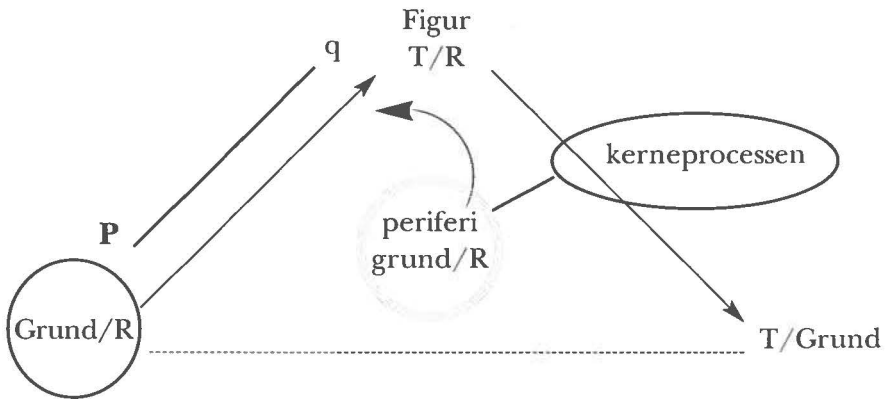
p

[... selvom det var meget koldt]

Sml. parafraseringerne ovenfor: p konstrueres som periferi for q, der er kernen i udsagnet.

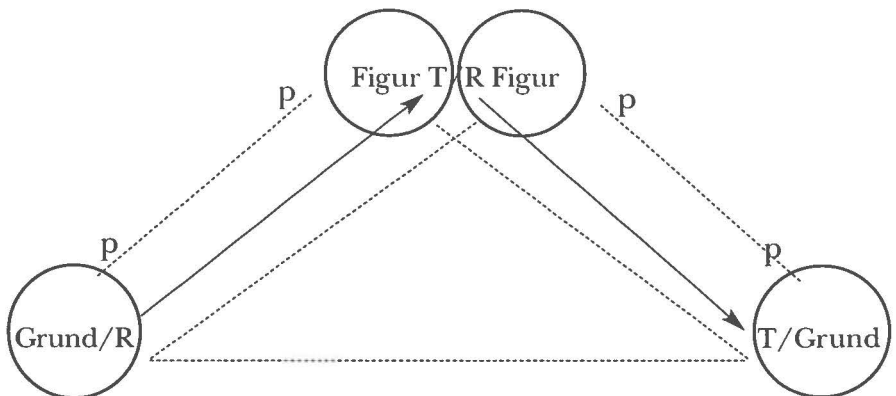
¹³ Se dog Langackers analyse af 'on stage'-'setting' relationen, hvor han viser at 'setting' kan konstrueres med relativ prominens i den simple sætning (Langacker 1991).

Fig 8

8. Lexikalske alternationer i den transitive konstruktion

Denne model forudsiger nu, at der er tre former for lexikalsk alternation knyttet til den grammatiske kodning af det fundamentale argument (p) i den transitive Q-prædikation, jf. eksempel-rækken ovenfor:

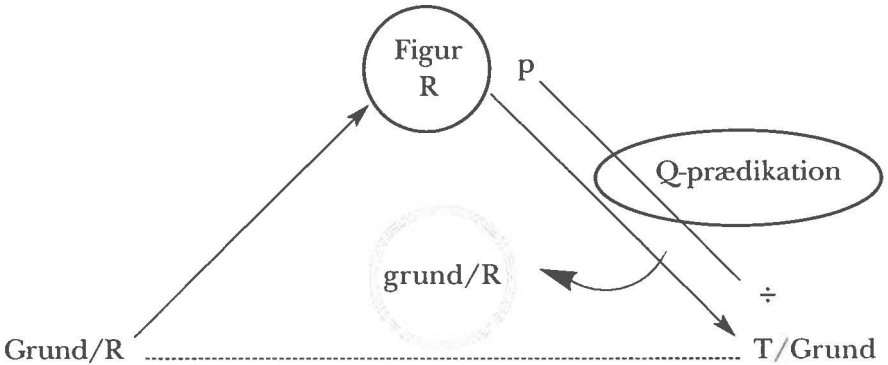
- 1 **Horisontal alternation** (vedr. R/T distributionen, der bestemmer distributionen af Q-roller); jf (12).
- 2 **Diagonal alternation** (vedr. figur-grund distributionen, der er bestemmende for distributionen af funktionerne 'kerne' og 'periferi'); jf. (10) - (11), og

En intransitiv marginaliseret konneksion er således direkte forbundet med Q-prædikationens kontekst, hvor en af Q-rollerne er placeret. Man kan sige, at denne rolle kontekstualiseres. Som forventet vil man også kunne finde konstruktioner, hvor det er den Q-rolle, vi konceptualiserer som endepunkt (target = T), der kontekstualiseres på denne måde:

- (20) ¿Y de voz cómo va?, ¿mejora con el tiempo?
Yo creo que sí mejora, **pues** las cuerdas vocales son un músculo.
grund/T figur/R
- (21) Yo creo que sí mejora. **Al fin y al cabo**, las cuerdas vocales son grund/R (grund) figur/R un músculo.
[Og hvordan går det med stemmen? bliver den bedre med tiden? Jeg tror den bliver bedre, **for** stemmebåndet er en muskel/**når alt kommer til alt** er stemmebåndet en muskel.]

I (20) konstrueres 'årsag/følgeslutningen' som en transitiv Q-prædikation: p konstrueres som et prominent argument, hvormed vi kan identificere en følgeslutning ('sekundær figur' og 'endepunkt T', jf. analysemodellen). I princippet ligesom 'subjekt-objekt/agent-patient' i en aktiv verbalprædikation. Derimod konstrueres følgeslutningen i (21) som 'referencepunkt' i prædikationens periferi. Det er klart, at en følgeslutning logisk set er et konceptuelt endepunkt, men i (21) er følgen ikke konstrueret som Q-prædikationens 'endepunkt T'. I modellen fås flg. repræsentation:

10. Marginalisering og Q-diatese

To af de transitive Q-prædikationer, nemlig hvor det fundamentale argument (p) er konstrueret som kerne, afspejler, hvad vi typisk forstår ved sideordning:

- (22a) *Hacía mucho frío, pero a Pedro no se le notaba nada*
           q p (kerne=figur)/T
       [det var meget koldt, men man kunne ikke mærke noget på Pedro]
- (22b) *A Pedro no se le notaba nada, pero hacía mucho frío*
           q p (kerne=figur)/R

Især i talesprog, men også i skriftsprog, optræder disse transitive Q ofte i konstruktioner med kun ét (fundamentalt) argument, der må opfattes som fuldstændige prædikationer, idet man ikke entydigt kan identificere et bestemt argument som værende det sekundære i en transitiv konstruktion:

- (23a) *Todo es como una neblina sutilísima – la neblina de los recuerdos – que se va desvaneciendo poco a poco. Pero en esta neblina destacan, a manera de estrellas, unos puntitos luminosos: son las sensaciones más gratas, más intensas, que hemos tenido; alrededor de esos puntitos, en ellos mismos, se condensa y cristaliza todo nuestro pensar y sentir de muchos días. Lentamente, esos puntitos brillantes se irán apagando también, y entonces sólo quedará en nuestro espíritu un anhelo, una sensación vaga y confusa...* (Spansk korpus, Azorín: París bombardeado, en la lejanía I).
- (23b) *Ahora me he dado cuenta de que la realidad es distinta a como la había vivido y que tengo una imagen de mujer un poco antipática, mandona y medio esquiva que es difícil que me la pueda quitar. Pero en realidad yo soy muy comunicativa* (Spansk korpus, Tiempo 29.10.90, 153154).

Til gengæld er ligheden med, hvad jeg har kaldt intransitiv marginalisering slående, jf. (19) og (21), idet de rent faktisk synes at være intransitivt konstrueret med én af rollerne kontekstualiseret. Her er det blot en transitiv konnektor Q, der konstrueres intransitivt. Man kan opfatte

(23a/b) som en promovering af den Q-rolle, der konceptualiseres som hhv. endepunktet T (den koncessive korrektion: det der gælder alligevel...) og referencepunktet R (den kausale indvending...) på bekostning af de respektive R og T, der kontekstualiseres. Eftersom Q-prædikationens grammatiske funktioner ikke er kodet som bøjning, og denne intransitive konstruktion, med en ellers transitiv Q, ikke er lexikalsk motiveret (som ved *sin embargo*), kan vi i en vis forstand opfatte konstruktionen som analog med den verbale diatese. Denne består ligeledes i en promovering af T/R ($\approx$ patient/agent), idet hhv. R/T ($\approx$ agent/patient) kontekstualiseres, eller konstrueres perifert. Jeg vil derfor fortolke denne alternationsmulighed som **Q-diatese**. (23a) vil så være et eksempel på **Q-antipassiv** (det konceptualiserede endepunkt T [der umarkeret er prominent in den komplekse sætning] promoveres, mens udgangspunktet R lægges ud i periferien), og (23b) vil være eksempel på **Q-passiv**, idet det her er det konceptualiserede udgangspunkt [R, der umarkeret er ikke-prominent i den komplekse sætning] der promoveres, mens endepunktet lægges ud i periferien.

11. Sammenfatning og konklusion

Jeg har forsøgt at vise principperne for en grammatisk analyse af konnektorfunktionen i spansk, der har den kognitive grammatiks basale sprogopfattelse som teoretisk ramme. Tilgangen er ny og essensen i analysen er, efter min opfattelse, på den ene side kompatibel med valensgrammatikkens grundprincipper, og på den anden side indebærer den en mulighed for at videreudvikle Erik Hansens analyse (baseret på Diderichsen) af den komplekse sætningsstruktur. Navnlig har jeg villet demonstrere, hvorledes såkaldte adverbielle Q, som *aunque*, og såkaldte sideordnende Q, som *pero*, med fordel kan analyseres som Q-prædikatorer i alternerende lexikalske manifestationer. Jeg har skitseret analysen af 4 transitive konstruktioner, svarende til 3 former for lexikalsk alternation, og 4 intransitive konstruktioner, svarende til 2 lexikalske alternationer og 2 former for Q-diatese: Q-passiv og Q-antipassiv. Tilgangen forekommer mig ikke mindst frugtbar i analysen af en række konstruktioner med divalente konjunktioner, men kun ét argument, der på den ene side er yderst frekvente, og på den anden side er perifere i forhold til den prototypiske sætningskonneksion. Disse konstruktioner appellerer ofte til at indføre særlige diskursfunktioner,

såsom diskursmarkering etc., for at beskrive konjunktionens varierende anvendelse. Q-prædikator analysen håndterer disse konstruktioner som bestemte manifestationer af Q-diatese.

Henvisninger

- Alarcos Llorach, E. (1995). *Gramática de la Lengua Española*, Real Academia Española. Madrid: Espasa Calpe.
- Deane, P. D. (1992). *Grammar in Mind and Brain, Explorations in Cognitive Syntax*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
- Diderichsen, P. (1984) [1946]. *Elementær dansk Grammatik*. København: Gyldendal.
- Dik, S. C. (1989). *The theory of Functional Grammar, Part I: The structure of the clause*. Dordrecht: Foris.
- Foley, W. A. & R. D. Van Valin (1984). *Functional Syntax and Universal Grammar*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gross, G. (1988). Les connecteurs sont-ils des operateurs? In H. Nølke (ed.): *Opérateurs syntaxiques et cohésion discursive*. Actes du IVe Colloque International de Linguistique Slavo-Romane. København: Erhvervsøkonomisk Forlag.
- Hansen, E. (1998). Kriterier for inddeling af ledsætninger. *Ny Forskning i Grammatik*. SHF, fællespublikation 5. Odense Universitetsforlag.
- Herslund, M. (1995). Valens og grammatiske relationer. *Ny Forskning i Grammatik*. SHF, fællespublikation 2. Odense Universitetsforlag.
- Herslund, M. (1997). Syntaktiske alternationer og funktionelle kategorier. *Ny Forskning i Grammatik*. SHF, fællespublikation 4. Odense Universitetsforlag.
- Langacker, R. W. (1987/1991). *Foundations of Cognitive Grammar. Vol. I: Theoretical Prerequisites* (1987). *Vol. II: Descriptive Application* (1991). Stanford, CA: Stanford University Press.
- Langacker, R. W. (1993). Reference point constructions. *Cognitive Linguistics* 4-1, 1-38.
- Langacker, R. W. (1997). Constituency, dependency, and conceptual grouping. *Cognitive Linguistics* 8-1, 1-32.
- Narbona, A. (1989/1990). *Las subordinadas adverbiales impropias en español, I + II*. Málaga: Agora.
- Nølke, H. (1992). Semantic Constraints on Argumentation: From Po-

- lyphonic Micro-structure to Argumentative Macro-structure. In F. H. van Eemeren, R. Grootendorst, J. A. Blair & C. A. Willard (eds.): *Argumentation Illuminated*.
- Pedersen, J. (1997). Sobre las oraciones adverbiales y la implicación semántica, *Revue Romane* 32, 2.
- Pedersen, J. (1998). Konstituentstruktur i den kognitive grammatik (under udgivelse). Akterne til Romansk Instituts Institutkonference, Schæffergården, oktober 1998.
- Ross, J. R. (1967). *Constraints on variables in syntax*. (Unpublished Ph.D Dissertation, Massachusetts Institute of Technology).
- Skytte, G. (1997). Konnexion og diskursmarkering i komparativt perspektiv. Teoretiske og metodiske overvejelser. *Ny Forskning i Grammatik*. SHF, fællespublikation 4. Odense Universitetsforlag.